

néhol kivételesen gyönyörű, máshol megszokottan trágár beszédet használ, vagy éppen az élőlészóhoz, a tájnyelvi kifejezőmódhoz nyúl.

A novellákban időnként feltűnnek ugyanazok a mellékszereplők, ezzel is létszerűbbé téve a szöveg keltette teret, noha az etno- és demográfiai adatokat szem előtt tartva is valóságosnak képzelhetjük azt. Az előregedő társadalom, az elnépteledő falvak jelensége nyomon követhető a könyvben, csakúgy mint a magány, a munkanélküliség, a reményvesztettség és az alkoholizmus. A szereplők általában belebonyolódnak egy helyzetbe, amelyből azután mások segítségével nélkül képtelenek kikeveredni. A megoldás mindig úgy érkezik, mintha sorsszerű lenne, s visszavetül, mintha mindvégig ott lebegett volna az emberek feje felett. *A Lassan meghajolni* című novella főhőse vétkeinek egyre közeledő böjtjéről beszél, miközben a történetet rekonstruálja számunkra, s valóban, feleségét „titkon lenge lényes sós szél fényébe rántotta hirtelen”, vagyis agyvérzést kapott.

Antal Balázs szerint a szeretet megöregedett körülöttünk, s bár mindvégig jelen van, mindenütt kiütözik hiánya. Ám a helyzet mégis menthető; talán nem jön el mindenkiért a Susujkó.

SZALAI ZSOLT

(*JAK – Kijárat Kiadó, Budapest, 2003,*
166 oldal, 1200 Ft)

BÓDIS KRISZTA:

Kemény vaj

Bódis Kriszta első regényének központi figurája egy hátrányos helyzetű cigánylány, akinek sorsából adódó, sajátos világlátása döbbsent meg elsőként. A figura felfogása – beszédképtelensége okán – az *állandó írás* során mutatkozik meg. Ez a hendikep viszont azonnal megteremti az olvasói azonosulásnak azt a ritka perspektíváját, amelyből akár a következőképpen is jellemezhetjük szeretetre méltó főhősünk helyzetét: „Mindent hallok, mindent értek és minden fokozottan emészt, ami csak elér és csekélyke boldogságom is majd’ szétvet, de sehogy sem adhatom ki mindezt. Egy percepciós *fekete lyuk* vagyok” (nem idézet – B. Sz.). Hát ez nem túl fényes alapszituáció. Már a könyv első fejezetei alapján is sejthető, hogy ez a helyesírási hibákkal teletűzdelt, minden részletre kiterjedő történetmesélés elkísér minket, s ennek eleget tenni – valljuk be – nem kis teljesítmény írói, de olvasói fronton sem... Kiktartásunkért cserébe azonban olyan élményfolyam(at)ot kapunk „élő-egyesben”, ami csak akkor lep meg bennünket, ha sem tudunk az íróról meglehetősen alapos pszichológiai és művészetelméleti tájékozottságáról, valamint szociális érzékenységéről. Mindez persze semmit sem von le az így létrejött szöveg ér-

tékéből, sőt olykor kellemes oldást jelentenek a mély én-kereső dilemmák és a külvilág idegensége mellett a roma szokások és babonák – egyszer sem öncélú – beillesztései, ezenfelül üdítően hat a jellegzetes cigány „tárgykultúra” mint státuszszimbólum-rendszer bemutatása (Mercedes, aranyak, fehér öltöny, patacipő és szakrális tárgyak együtt, egy helyen).

Egy *név nélküli* lányka megrázó története elevenedik meg az oldalon, mondhatnánk. Az a bizonyos jelölő, a személy emblémája valóban nem található a sorokban, de a sorok között átszűrődő eseménysor mégis személyessé válik. Mintha ez lenne maga a név mint adódó különbség. A szöveg szerkezetbeli nehézségét az egyes szám első személyben örvénylő gondolat okozza, amely az írói képzelet „duplázása” mentén bontakozik ki, és olyan állapotot teremt az olvasó számára, ahol a kihívás abban áll: képesek vagyunk-e egyáltalán arra, hogy a gondolatot a gondolat tempójában kövessük. Aztán lassanként megjelennek a reménykeltő költői képek, a tragédiákban, megaláztatásban gyökerező szebbnél szebb metaforák. Ezek oldják az olvasói feszültséget, és egyben feltételezni engedik, hősünknek legalább minimális esélye van, hogy átlássa helyzetét és talán változtasson is azon. Érdekes módon a helyesírási hibák is egyre fognak, ami paradox módon ép-

pen a lány egyik kitartójának köszönhető. Az úriember ugyanis kelletlenül bár, de könyvek tömegét vásárolja védencének, akinek minden vágya önmaga és a kapcsolódó, beláthatatlan világ megértése. Olyan összefüggésben mégpedig, amelyben az állandó mentális és fizikai erőszak, a szinte végkimerülésig túlhajtott szexuális gyötrelmek és a tébbollyal határos szeretetelenség állapottai alkotják hősünk percről percre, gondolatról gondolatra koptatott napjait.

Mondják, sokan olvasnak könyveket kimondottan a testiség tartalmait keresve. Nem tudom, csak úgy hallottam... Mindenesetre aki ezt a szöveget ilyen hátsó szándékkal veszi kézbe, annak szembe kell néznie azzal, hogy a vonatkozó szöveghelyek kontextusa olyan kőkemény, brutális valóság, amelyet nemigen oldanak az amúgy erotikátlanított erotikus utalások.

Bódis Kriszta első regénye tehát egyszerre kemény-magvas „szocio” és poézis. Olyan életről szól, amelyben a külvilág remélt csodái csak vágykeltő minőségükben léteznek, a dolgok viszont kedves főhősünk mentális kalandtúrájának szélsőségeiben kerülnek tényleges megmérettetésre.

BORÓK SZABOLCS

(*Magvető Könyvkiadó, Budapest, 2003, 369 oldal, 1990 Ft*)